

Talvekuu tõi lumetormi ja liiklusummikud

Autor

Ain Kallis

Novembrit on meie esivanemad kutsunud küll talve-, küll mardikuuks. Huvitav, miks mitte kadrikuuks, pärivad õigustatult feministid. On ju sel kuul kaks tähtsat päeva - mardi- ja kadripäev.

Siis jooksevad teatavasti ringi samanimelised isetegevuslased, keda kutsutakse ka santideks. Miks? Aga sellepärast, et ka vanadel aegadel tuli libedus ja lumi ootamatult. Et enamik eestlastest ei võinud naelpasteldest unistadagi, siis olid traumad kerged tulema.

Veel turgatas pähe kena uurimisprojekt arstidele ja etnograafidele: miks just martidel külmetasid varbad, kadridel aga küüned? Oli see tingitud soolistest erinevustest või riietusest?

Tänavu oli november soojapoolne, seepärast ei külmetanud ihuliikmed ei kadridel ega martidel.

Pakane jõudis paaril korral päris Eesti piiride lähedale, õnneks kaugemale mitte. Esimesel kümme päevakul oli õhutemperatuur üle kraadi keskmisest kõrgem, näha sai ka päikest, vihma tibutas paaril päeval. Ja siis läks märuliks lahti. Nii kosmoses kui Maal.

Kaheksandal algas atmosfääris säärane magnetorm, millist pole mitu kuud tunda olnud. Geofüüsikud liigitasid ta ekstreemsete kilda. Et taevas oli tihedate pilvedega kaetud, registreeris tugevate virmaliste vehklemise vaid Tõraveres asuv magnetomeeter.

Merel keeras tormiks

Siis algas ka tõeliste sügistormide aeg merel. Üks lõppes, väike paus ning oligi uus saarte poole teel. Tuuleiilide kiiruseks mõõdeti siinkandis kuni

28 m/s. Õnneks ei jõudnud meieni too päris orkaan, mis tegi paksu pahandust Taanis Lollandi saarel: puhanguis küündis tuul seal kuni 39 m/s! (Meie lehtede teatel isegi 64 -285 miilini sekundis, peaks olema tunnis.)

Ilmselt jäi kõvast tuulest ilmataadile väheseks, algas ka tugev lumemöll. Ja, nagu terased ilmahuvilised täheldasid, just siis, kui pealinnapea hakkas tegema haridusalaseid ennustusi. Raske lumekoorem tekitas suurt segadust nii «ketserlike mõtete linnas» kui ka (millegipärast) Saaremaa pealinnas. Kahe päevaga sadas viimases 50 sentimeetrit lund.

Kuidas reageerisid lumetormist tingitud liiklusummikutele autojuhid?

Üks Delfi oraakel kuulutas: «Värdjad, koristage teelt ära 15 aastat vanad peldikud, ja ostke normaalsed autod, ärge ronige rooli kui lumi grampi ajab!!»

Valitsuse hea idee tuua teedele rööbasbussid sai enneaegse rakenduse tõrj roobasautode ja -busside näol. Kuidagi ei saanud nood lumevaaludest välja ronida.

Vaiksemad kodanikud reageerisid ilmastihiiale rahulikumalt. Näiteks küsiti ühes sünoptikuile saadetud kirjas muuhulgas: «Miks te alati oma prognoose sõnastades eeldate, et kõik Eesti inimesed hirmsasti igatsevad külma, pakast ja paksu lund? Veerpalu vast igatseb

Ikka on teil sellised väljendid nagu «lumeootus püsib», «sula ei ohusta» jne. Ššotimaal, Hollandis ja Taanis saavad inimesed suurepäraselt talvel ilma lumeta hakkama ja ei hala pakase ja lume puudumise pärast Näib, et sünoptikute maitse-eelistus pole mitte Inglismaa, vaid Neenetsimaa kliima!»

EMHI peadirektori Jaan Saare vastuskirjast: « Mina isiklikult oleksin väga mures, kui Eestimaal talv kaoks. Minu arvates on see Eesti suur õnn, et siin on neli aastaega. Loomulikult on lumi nuhtluseks linnas, kuid seda muljet süvendab eelkõige meie oskamatus lumega õigel ajal ja korralikult hakkama saada »

Lund jagus isegi Ruhnule

Lund, seda igasügist ja -talvist segadusetekitajat, jagus hiljem ka teistesse maakondadesse: vahepeal oli isegi Ruhnu kaetud tolle saare jaoks haruldaselt paksu, 28-sentimeetrise lumemütsiga. Kuu lõpul oli korralik lumikate samuti seal, kus ta olema peaks - Lõuna-Eesti kõrgustikel (ligi 30 cm).

Kui kuu esimene dekaad oli soojavõitu, teine normilähedane, siis viimane oli päris külm. Viimase poole sajandi jooksul on Tartumaal vaid kuuel aastal olnud novembri lõpp tänavusest külmem.

Kui meteoroloogia ja hüdroloogia instituudis tehti kuust kokkuvõtteid, selgus, et kogu riigi keskmiseks õhutemperatuuriks saadi 0,2 kraadi (norm ehk pikaajaline keskmine 0,7^o). Kõige soojem oli endiselt lahtise mere ääres Vilsandil (4,2^o), jahedam oli talvisel külmapoolusel Jõgeval (-0,8^o). Sademeid igasugusel kujul tuli parajalt ehk 56 mm, rohkem sai Hiiu- (76 mm), vähem Võrumaa (35 mm).

Päikest oli novembris nähtaval terake rohkem kui keskmiselt, Tõraveres näiteks 39 tundi. Kui kesksuvel tekitab ultraviolettkiirguse indeks 7,5 tugevat nahapunetust, siis paar päeva tagasi mõõdetud näit 0,3 muudab palja kere siniseks.

Peale päikese äratas tähelepanu äike - 15. novembri õhtul kostis Naissaare kandist kõva raksatus. Kuuldavasti sai tabamuse monteeritav radar.